

Seyran Səxavət - 70

Bu il Seyran Səxavətin 70 yaşı olur. Onun haqqında müxtəlif adamların fikirlərini təqdim edirik:

İsmayıl Şıxlı (xalq yazıçısı): "Mən Seyran Səxavətin bu povestini birnəfəsə oxumuşam, povestin səhnə versiyasına - "Qızıl teşt" faciəsinə isə iki dəfə baxmışam. Hər iki dəfə də camaatın nəfəsini dərmədən, səhnədən deyilən sözləri dinlədiyinin şahidi olmuşam, Xanəhmədın qılncından kəskin atmacalarından sonra uzun müddət davam edən alqışları eşitmişəm. Sözü düz, xeyli vaxtdı belə səmiyyətlə qarşılanan tamaşaya baxmamışdım. İlk dəfə idi ki, belə müşahidəm olurdu - tamaşada ayaqüstə qalxıb yarım saata qədər səhnədəkiləri alqışlayan adamların sevincini unuda bilmirəm. Onu da unuda bilmirəm ki, gözlemədiyimi halda gül-çiçək dənizi içində itən rejissor sakit-sakit

landan, pafosdan uzaqdır. Bütün bunlar xalq arasında Seyrana böyük inam qazandırmışdır.

Bəkir Nəbiyev (akademik): Seyran Səxavətin "Mənim subay planetim" şeiri bu günə qədər heç kəsin yazmadığı, dünya ədəbiyyatının çox yüksək səviyyəli poeziya nümunəsidir - orijinaldır, özünəməxsusdur, təkrarsızdır.

Hətəm Quliyev (akademik): Seyran Səxavəti 60 ilə yaxındır ki, tanıyıram. Yeni uşaqlıqdan dostluq edirik. Allah qoysa, yenə də edəcəyik. Görünür dünyaya baxışımızda, ruhumuzda yaxınlıq var. Ancaq bu təkrar deyil. Ümumiyyətlə, təkrar mümkün deyil. Yəqin biz bir-birimizi müəyyən mövqelərdə, fikirlərdə tamamlarıq. Çox şükürlər olsun ki, Seyran bu 60 il ərzində çox cılığın, dəcəli, hər şeyə həvəs göstərməsi ilə yanaşı, həm də hər şeyə və hər hadisəyə öz fikri, öz münasibəti olan ciddi bir şəxsiyyətdir. Seyran xalqını, vətəni və ümumiyyətlə, insanları sevən və bu məhəbbət yolunda çox böyük əzablar çəkmiş in-

Flora Kərimova (xalq artisti): Adam sevdiyi insan haqqında danışmağa çətinlik çəkir. Mən dünyanın ən gözəl sözlərini və hislərini Seyran Səxavət şəxsiyyətinə aid edərdim. Belə insanla ünsiyyətdə olmaq adama həvə, su kimi lazımdır. Mən bilərəm ki, o hansı zirvələrdə olsa da, İnsan və Şəxsiyyət olaraq qalır. Ona əmin-amanlıq arzulanıram.

Aqil Abbas (yazıçı, millət vəkili): Mən son illərdə Seyran Səxavətin qələmindən çıxan bütün əsərləri ədəbi hadisə adlandırmışam və bu fikrimdə də qalırım.

Vaqif Bəhmənli (şair): Bizim həyatımız ətrafımızla bir yerdə mövcuddur. Ömür müstəvisində hər kəsin öz yeri var. Burada adamlar doğmalığına görə sıralanır. Doğmalığı deyəndə qan qohumluğu nəzərdə tutulmur. Doğmaların bizim həyatımızda tutduğu yer məsafəcən müxtəlif olduğu kimi, ərazisinə görə də başqa-başqadır.

İstedadlı yazıçı, şair, prinsipial ziyalı, həssas insan Seyran Səxavət mənim ömür müstəvimdə ən yaxın

nəhayət, 90-cı illərin itkilərini, Qarabağ dərdlərini, insanda insani başlanğıcın zədələndiyi və deformasiyaya uğradığı vaxtlarda insani özünə qaytaran və onun təkrarsız fenomenliyini sübut edən söz ustasıdır.

Seyran Səxavət "Nekroloq" romanı, "İt intervüsü", "Cəhənnəm" hekayələri ilə sübut etdi ki, o, çağdaş dünyanın istənilən yazıçısı ilə rəqabət apara bilər. Seyran Səxavət xarakter adamıdır. 30 ildən artıq bir müddətdə mən onun sındığını, əyildiyini, nəyəse görə qələmə sarıldığını görməmişəm. Onun boyu da sözü kimi ucadır.

Akif Səməd (şair): Seyran Səxavətin "İt intervüsü" hekayəsini son illərin və ümumilikdə, son səksən ilin ən ciddi siyasi pamfleti hesab edirəm. "İt intervüsü" göyden güşməyib - kökü var, kökdən öncə üstünlüyü də var... Və bu, o deməkdir ki, Azərbaycan ədəbiyyatı dünya ədəbiyyatından aşağı səviyyədə deyil.

Fuad Poladov (xalq artisti): Seyran mənim üçün yaşadığımız dövrün haqsızlığına, çətinliyinə kişi kimi sinə gərən, öz simasını qoruyub saxlayan, onu sevən oxucularının ümidlərini doğruldan, arzularının puça çıxmasına imkan verməyən çox nadir qələm sahibidir.

Yaşadığımız keçid dövrünün çətinlikləri, sınaqları, yalnız Seyran Səxavət kimi güclü, bütöv insanların "Mən"ini, azadlığını əlindən ala bilmədi. Seyran mənim qonşumdur, ən ağır, dözülməz, mənavi sıxıntılar keçirdiyim anlarda Seyranın pəncərələrinə baxmaq və burada mənə həmdərd, həmfikir bir ziyalının yaşadığını düşünməkdən güc-qüvvət almışam. Seyran mənim dostumdur, bu sözləri söyləyəndə sevinc və qürur hissi keçirirəm.

Hidayət Orucov (Azərbaycanın Qırğızıstanda fəvqəladə və səlahiyyətli səfiri): "Qızıl teşt" əsərinin əsas uğurlu cəhətlərindən biri budur ki, müəllif sosial bəlalardan doğurduğu ictimai fəlakətləri, köklü faciələri haray təbili ilə, sonsuz həyəcanla qələmə almışdır. Əsərdə hamı həyəcan içindədir və əslində, yazıçı hamının əvəzinə haray təbili çalır.

Hidayət Həsənov (riyaziyyat elmləri namizədi): Mənim üçün səmimi dost, səsi Haqdan gələn, sözünü zamanında deyən, vətəndaş mövqeyi olan, Qarabağ dərdini için-için yaşayan və yaşadan, təbii-poetik məntiqə malik görkəmli yazıçı-şair olan Seyran Səxavət son dərəcə dəyanətli, qeyrətli bir kişidir.

Vaqif Yusifli (filologiya elmləri doktoru, tədqiqçi): Çoxlarına, bəlkə də, məlumdur, bir çoxu isə heç bilmir ki, Seyran Səxavət yaradıcılığa şeirlə başlayıb. Sizi inandırım ki, əgər o, şeirdən əl çəkməsəydi, bu günün ən sayılan şairlərindən biri olacaqdı. İki şeir kitabından sonra nəsrə keçdi. Görünür, onun yazıçı taleyi nəsrə bağlı imiş və əlbəttə, poeziyada uduzmayıb nəsrə keçən tək-tük yazıçılardan oldu Seyran. Böyük şairimiz Məmməd Araz bir məqaləsində qısa müddətdə olsa belə ədəbi mühitdə görünməyən Seyran Səxavəti bağışlamamışdı: "Seyran Səxavət, hardadı, niyə ədəbiyyatdan qaçaq düşüb?"...

Umud Rəhimov (Beynəlxalq Avrasiya Mətbuat Fondunun sədri, Mətbuat Şurasının sədr müavini): Seyran Səxavət ilk öncə elə oğlumdur. Mən əvvəlcə onun şeirlərini tanıdım, sonra da axtarıb özüm ilə tanış olmuşam. Bu, təqribən 35 il öncə baş verib və maraqlı burasıdır ki, ilk dəfə yaddaşıma köçürdüyüm Seyran bu yaşında da elə o cür qalıb. Səmiyyəti ilə, bütövlüyü ilə, şəxsiyyəti ilə, necə varsa elə. Aramızdakı yaş fərqi nə baxmayaraq o həmişə özünün bütün keyfiyyətləri ilə bizlərə nümunə olub, bu gün də nümunədir. Seyran Azərbaycanın bütün ziyalılarının fonunda ən xırda cizgilərinə qədər görünən, heç kimdən, heç nədən çəkinməyən, varlığı kamil olan bir söz sahibidir. Və bir də demək istəyirəm ki, Seyran təkəcə Füzulinin, Qarabağın yox, bütün Azərbaycanın Seyran Səxavətidir.

SEYRAN SƏXAVƏT haqqında deyirlər ki...

ağlayırdı, müəllif isə toxtaq idi... ümumiyyətlə, demək istəyirəm ki, həm povest, həm də pyes kimi "Qızıl teşt" əsəri sübut etdi ki, vaxtında yazılmış, cəsarətli əsərlərə həmişə böyük ehtiyacımız var.

Bəxtiyar Vahabzadə (xalq şairi): Seyran Səxavətin əsərlərini oxumuşam və onun qələminin qüdrətinə, əsərlərinin hər baxımdan orijinallığına, toxunduğu problemlərin yeniliyinə, xüsusən də, heç kəsi təkrar etməyən yumoruna heyran olmuşam. Seyran Səxavət kimi gözəl qələm sahibinə getdiyi böyük ədəbiyyatın çətin yollarında uğurlar diləyirəm.

Xəlil Rza Ulutürk (şair): "Bir var əsərdə bir adamın, bir ailənin faciəsini təsvir edəsən - bunun özü mühüm məsələdir. Bir də var ki, bütöv bir epoxanın, xalqın, millətin taleyini, yaşıntılarını, əzablarını, faciəsini canlandırarsan - bu, böyük ədəbiyyat işidir. Ədəbiyyata şair kimi gəlmiş, yazıçı kimi şöhrətlənmiş, sadə geyimli, ağı köynəkli, mərd, təvazökar, türk sifətli Seyran Səxavət bu işin öhdəsindən şərəflə gəlib. Gəlin, fəxrlə etiraf edək ki, rüşvətçülüğün, eybəcərliyin bu dərəcədə ifşasını ədəbiyyatımız ilk dəfə görür. Seyran Səxavət vətəndaş yanğılı bir sənətkardır. Cəsurluğu həyatı gözəl bilməsindən, eybəcərliyə dözməməsindən, təslim və fərari olanlara nifrət bəsləməsindən irəli gəlir. Xoşbəxt qullar azadlığın ən amansız düşmənidir. Cəmiyyətin bir sıra təbəqələrini firavan və xoşbəxt qul səviyyəsinə endirən səbəblər yazıçının dərinə düşündürmüş və sarsıtmışdır. Əsər belə bir sarsıdıcı ağırdan qidalanıb. Ürək ağrısı olmayan bədii əsər bizə gərək deyil! "Qızıl teşt" in ürək ağrısı həyat həqiqətlərinə vurğunluqdan kəsafəti darmadağın etmək əzmindən yaranmışdır.

Mithət Abbasov (akademik): Seyran Səxavət mənim üçün görkəmli yazıçı, Azərbaycan ictimai fikrinin formalaşmasında rol oynayan bir ziyalıdır. Seyranın əsərləri Azərbaycan realliyinin bir çox sahələrini əhatə etdiyi üçün oxucular tərəfindən həmişə rəğbətlə qarşılanır. Azərbaycanın ədəbiyyat sahəsindəki görkəmli sənətkarları da Seyranın ədəbi yaradıcılığını yüksək qiymətləndirirlər. Seyran həm də fəal ictimai xadimdir. Gündəlik mətbuatda, televiziya müxtəlif mövzularda onun çıxışları, müsahibələri həmişə öz aktuallığı, ciddiliyi və orijinallığı ilə fərqlənir. Onun dili sadə olsa da, çox güclüdür, səmimidir. Ya-

sandır. O, yaradıcılığın böyük təntənələrini də görüb. Arzu edirəm ki, o, biz dostlarını və oxucularını yeni uğurları ilə bundan sonra da sevincdirsin.

Musa Yaqub (şair): Eşidəndə ki, Seyran Səxavətin dirilər üçün yazdığı "Nekroloq" əsəri Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin "Yusif Səmədoğlu adına ilin ən yaxşı romanı" mükafatına layiq görülüb, sevindim və kitabı tapıb birnəfəsə oxudum. Seyran Səxavət yazdığı "Nekroloq" romanı ilə dünya ədəbiyyatında özünə ölməzlik qazandı. Bu əsəri ingilis dilinə çevirib beynəlxalq aləmə çıxara bilsək, məlum olar ki, Azərbaycan ədəbiyyatı dünya ədəbiyyatından qətiyyəni geri qalmır, bəlkə də bəzi cəhətləri ilə onu üstələyir.

Nadir Cabbarlı (tənqidçi): Seyran Səxavət olmasaydı, Azərbaycan ədəbiyyatı kəskin sətjetli mövzular, koloritli epik qəhrəmanlarını itirirdi. Seyran Səxavət olmasaydı, ədəbiyyatımız həyata, insan münasibətlərinə, müasirlərimizə təkrarsız, orijinal və həssas yazıçı baxışından məhrum olardı.

Sabir Rüstəmxanlı (xalq şairi): Seyran Səxavət mənim gənclik dostum olmaqla bərabər öz yerində möhkəm dayanən qüdrətli bir yazıçıdır. Onun hər bir hekayəsində böyük romanların siqləti və qüdrəti var. Azərbaycan nəsrində onun özünəməxsus dili və üslubu var. Qarabağ danışığı dilini bütün koloriti, codluğu, şirəsi, saflığı və rəngləri ilə Azərbaycan nəsrinə ilk dəfə Seyran Səxavət gətirib.

Qabil (xalq şairi): Seyran Səxavət şeirində də, nəsrində də, dramaturgiyasında da sözün yaxşı mənasında konkretir - elə həyatda da...

nöqtədə yerləşir və ən böyük ərazini tutur. Bu 45 ilin yaratdığı dostluq, həmrəylik, yaradıcılıq ərazisidir. Əgər Seyran Səxavətlə bağlı illəri, ayları mənim ömrümdən çıxarsalar, tərcümeyi-halım ya başqa bir tərcümeyi-hal olar, ya da çox-çox xırdalanıb kiçilər. Seyran Səxavət mənim həyatımda böyük bir ərazini tutur. Bu öz yerində, həm də onun varlığı bu dünyada mənim qismətimə düşən ərazini böyüdür.

Seyran Səxavət 60-cı illərdə ədəbiyyata gələn şairlərin ən durusu, ən istisi, ən parlağı, ən obrazlısıdır. Seyran Səxavət 1976-cı ildən üzübəri şeir yazmır. Onun şeirləri elə bil indi-cə yazılıb və bu yazıların sənət cazibəsi yenə də hər kəsi heyretləndirir. Seyran Səxavət bir-birindən maraqlı, canlı həyat parçaları gücündə olan sayısız-hesabsız hekayələrin, povestlərin, romanların müəllifidir. Onun nəsr əsərlərinə Qarabağ elatının, bütün Azərbaycanın dadı-duzu, şirin yumoru, zəngin həyatı hopub. Seyran Səxavətin iri həcmli romanları sərt həyat həqiqətlərini ustalıqla, bənzərsiz bir üslubda oxucuya çatdırır.

Seyran Səxavət istedadlı insandır. İstedad onun varlığı, şəxsiyyəti və xarakteridir.

Mürşüd Məmmədli (filologiya elmləri doktoru, professor): Seyran Səxavət nəsrə poeziyadan gəlmiş və nəsr poeziya səviyyəsinə qaldırılmış qüdrətli yazıçılardandır. O, sözün fiziki əzabını çəkən və bu əzaba müqəddəslik donunu geyindirməyi bacaran sənətkardır.

Seyran Səxavət bir yazıçı kimi XX yüzilliyin problemlərini, dərdlərini və